

ØF-notat nr.: 13/2006

Entreprenørskapsopplæring i skolen

**Hovedkonklusjoner fra 3-års følgeforskning av
Ungt Entreprenørskaps program: "Program for
nyskaping og entreprenørskap i opplæring og utdanning
i Norge"(2001-2005).**

Av

Vegard Johansen

og

Trude Hella Eide

Østlandsforskning

er et forskningsinstitutt som ble etablert i 1984 med Oppland, Hedmark og Buskerud fylkeskommuner samt Kommunaldepartementet som stiftere.

Østlandsforskning er lokalisert i høgskolemiljøet på Lillehammer. Instituttet driver anvendt, tverrfaglig og problemorientert forskning og utvikling.

Østlandsforskning er orientert mot en bred og sammensatt gruppe brukere. Den faglige virksomheten er konsentrert om to områder:

Næringsliv og regional utvikling Velferds-, organisasjons- og kommunalforskning

Østlandsforsknings viktigste oppdragsgivere er departement, fylkeskommuner, kommuner, statlige etater, råd og utvalg, Norges forskningsråd, næringslivet og bransjeorganisasjoner.

Østlandsforskning har samarbeidsavtaler med Høgskolen i Lillehammer, Høgskolen i Hedmark og Norsk institutt for naturforskning. Denne kunnskapsressursen utnyttes til beste for alle parter

ØF-notat nr.: 13/2006

Entreprenørskapsopplæring i skolen

**Hovedkonklusjoner fra 3-års følgeforskning av
Ungt Entreprenørskaps program: "Program for
nyskaping og entreprenørskap i opplæring og utdanning
i Norge"(2001-2005).**

Av

Vegard Johansen

og

Trude Hella Eide

Tittel: Entreprenørskapsopplæring i skolen. Hovedkonklusjoner fra 3-års
følgeforskning av Ungt Entreprenørskaps program: "Program for
nyskaping og entreprenørskap i opplæring og utdanning i
Norge"(2001-2005).

Forfattere: Vegard Johansen og Trude Hella Eide

ØF-notat nr.: 132006

ISSN nr.: 0808-4653

Prosjektnummer: 10006

Prosjektnavn: Følgeevaluering av Ungt Entreprenørskap

Oppdragsgiver: Ungt Entreprenørskap (UE)

Prosjektleder: Trude Hella Eide

Referat: Ungt Entreprenørskap sitt "Program for nyskaping og entreprenørskap
i opplæring og utdanning i Norge" (2001-2005) hadde som hensikt å
bidra til utvikling av entreprenørskapskompetanse hos elever og
ungdommer. Østlandsforskning har i perioden 2003-05 foretatt en
følgeevaluering av programmet. I dette korte notatet oppsummerer vi
hovedfunnene fra evalueringen.

Tidligere er det skrevet en serie på tre notater. Det første notatet
baserte seg på studiene som ble foretatt i 2003 og hadde fokus på
oppstartsutfordringer relatert til å få ungdomsbedriftsmetoden etablert
(ØF-notat 15/2004). Det andre notatet baserte seg på forskningen i
2004 og her diskuterte vi hvordan skolens eiere la til rette for
entreprenørskapsopplæring og for utvikling av UEs konsepter (ØF-
notat 04/2005). Det tredje notatet omfatter en brukertilfredshets-
undersøkelse blant 917 elever, lærere og mentorer (ØF-notat 07/2006).

Sammendrag: Norsk

Emneord: Ungt Entreprenørskap, skole, ungdomsbedrift, entreprenørskap

Key words:

Dato: August 2006

Antall sider: 16

Pris: Kr 50,-

Utgiver:

Østlandsforskning
Serviceboks
2626 Lillehammer
Telefon 61 26 57 00
Telefax 61 25 41 65
e-mail: post@ostforsk.no
<http://www.ostforsk.no>

⌈ Dette eksemplar er fremstilt etter KOPINOR, Stenergate 1 0050 Oslo 1. Ytterligere
eksemplar fremstilling uten avtale og strid med åndsverkloven er straffbart og kan medføre
erstatningsansvar.

Forord

Ungt Entreprenørskap sitt ”Program for nyskaping og entreprenørskap i opplæring og utdanning i Norge” (2001-2005) hadde som hensikt å bidra til utvikling av entreprenørskapskompetanse hos elever og ungdommer. Østlandsforskning foretok en følgeevaluering av implementeringen av programmet over en 3-års periode (2003-2005). I dette notatet oppsummerer vi hovedfunnene fra evalueringen.

Trude Hella Eide
Prosjektleder

Ingrid Guldvik
Forskningsleder

Innholdsfortegnelse

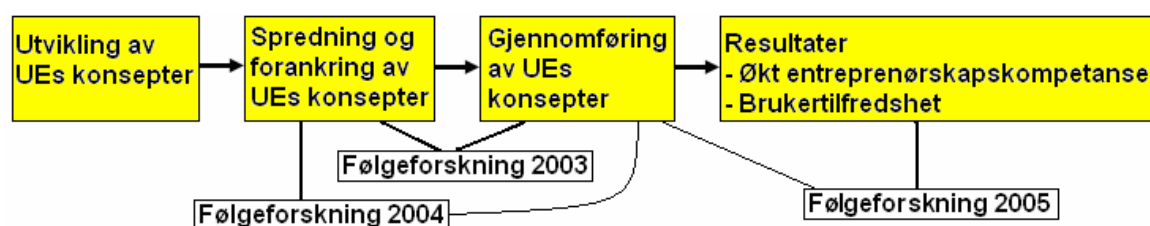
1	Innledning og metode	7
2	Konklusjoner fra følgeevalueringen	10
2.1	Hovedmål: Utvikle ungdoms entreprenørskapskompetanse	10
2.2	Delmål 1: Forankre og spre UEs konsepter og tiltak.....	10
2.3	Delmål 2: UE som brobygger mellom skole og næringsliv	12
2.4	Delmål 3: Fremme entreprenørskap på alle nivå i skoleverket	12
2.5	Delmål 4: Kvalifisere lærere og mentorer	13
3	Oppsummering og videre forskning	14
	Litteratur	16

1 Innledning og metode

Utdanningspolitiske tradisjoner har i liten grad gitt grunnlag for et naturlig samarbeid mellom skole og næringsliv. Fra slutten av 1990-tallet, og særlig på bakgrunn av norsk oppfølging av EUs Lisboa-strategi,¹ har man imidlertid sett en norsk offensiv i forhold til utvikling av entreprenørskapskompetanse på ulike nivå i skolesystemet. Ungt Entreprenørskap (UE) ble etablert av en rekke nasjonale aktører² som en ideell organisasjon i 1997. UEs hovedaktiviteter er; elevbedrift (grunnskole), ungdomsbedrift (videregående skole) og studentbedrift (høgskole/universitet). I skoleåret 2004/05 var det registrert 800 elevbedrifter, 1550 ungdomsbedrifter og over 100 studentbedrifter.

I perioden 2003 til 2005 foretok Østlandsforskning en følgeevaluering av UEs *Program for nyskaping og entreprenørskap i opplæring og utdanning i Norge (2001-2005)*. Følgeevalueringen har bygd på både formativ og summativ/resultatorientert evalueringstradisjon. Det formative elementet ses ved at ØF har fulgt programmet over tid og har hatt en (mer eller mindre) aktiv rolle i prosessene, herunder gitt anbefalinger/råd i forhold til kursendringer/tiltak. Den resultatorienterte tradisjonen er knyttet til å vurdere resultater/effekter av programmet, og ses i særlig grad gjennom brukertilfredshetsundersøkelsen som ble gjennomført i evalueringens siste år.

I følgeevalueringen av UEs program tok evaluators utgangspunkt i at det var tre områder som skulle vurderes: Prosessen med å spre og forankre UEs konsepter i tilknytning til ungdomsbedrift, prosessen med å sette UEs konsepter ut i livet (innhold og arbeidsmåter), samt måloppnåelse (øke ungdoms entreprenørskapskompetanse og at UE har utviklet gode konsepter som deltakerne verdsetter). I figuren under ser vi nærmere på forholdet mellom disse områdene og hvordan følgeforskningen har fulgt opp disse områdene.

Figur 1. Følgforskningen fordelt på temaer. Fra utvikling av konsepter til resultater.

¹ Med Lisboa-strategien av 2000 vedtok Det europeiske råd et mål om at EU skal bli den mest konkurransedyktige kunnskapsbaserte økonomien i verden før 2010. I en planlagt sterkere satsing på utdanning står entreprenørskapsopplæring sentralt i EUs strategi.

² Handels- og Servicenæringsens Hovedorganisasjon, Utdannings- og forskningsdepartementet, Statens Nærings- og Distriktsutviklingsfond, Kommunal- og Regionaldepartementet, Landbruksdepartementet, Nærings- og handelsdepartementet, Næringslivets Hovedorganisasjon, Sparebankforeningen i Norge, Brønnøysundregistrene og Skattedirektoratet.

Følgeevalueringen av 2003 fokuserte på problemstillinger knyttet til utfordringer med å forankre og iverksette ungdomsbedriftsmetoden (UB-metoden) i skolene. Evalueringsdesignet var basert på en dybdetilnærming supplert med en mindre spørreundersøkelse³. Evaluator konkluderte med at:

- ✓ Tross høy mediedekning er UB-metoden fortsatt ukjent i mange skolemiljøer, og det er til dels lite kjennskap til de pedagogiske grunnprinsippene metoden bygger på.
- ✓ Samtidig gir stadig flere skoler rom for ungdomsbedrifter, og flere informanter poengterer at UB-metoden er et optimalt verktøy i forhold til økende krav om differensiert undervisning.
- ✓ UB-metoden benyttes på ulikt vis i skolene (valg-fag, studieretningsfag, tverrfaglig prosjekt), og det er også stor variasjon i måten skolene arbeider opp mot lokalt næringsliv.
- ✓ Samarbeidet mellom skole og bedrifter/mentorer fungerer bedre i fylker der det er etablert partnerskapsavtaler mellom UE og næringslivsaktører, enn i de fylkene der slike avtaler ikke finnes.
- ✓ Det er vanskelig å forankre UB-metoden i allmennfaglig studieretning.
- ✓ Oppstarten av ungdomsbedrift på høsten er en utfordrende periode både for lærere og elever, og det er en stor fordel om bedriftene kommer tidlig i gang med produksjonen. (Frydenlund og Eide 2004).

I følgeevalueringen av 2004 vektla evaluator hvordan skolens eiere (departement, direktorat og fylkeskommune) og forvaltning (fylkesmannen) la til rette for entreprenørskapsopplæring og for utvikling av UEs konsepter. Evalueringsdesignet var basert på både kvantitative og kvalitative tilnærminger⁴.

Evaluator konkluderte med at:

- ✓ UE har en tydelig og sterk posisjon i nasjonale og regionale planer for økt satsing på entreprenørskapsopplæring.
- ✓ Aktører på nasjonalt, regionalt og lokalt plan opplever at UEs målsetninger er i samsvar med deres forståelse og anvendelse av entreprenørskap i utdanningen.
- ✓ UEs betydning i anvendelsen og forankring av entreprenørskapsopplæring fremheves av informanter i fylkeskommuner, hos fylkesmann og blant skoleledelse.
- ✓ På nasjonalt nivå har UE en solid plass i det norske skolesystemet.
- ✓ I den nasjonale strategi for entreprenørskap i utdanning mangler foreløpig retningslinjer for hvordan man skal arbeide med tematikken.
- ✓ Fylkeskommunene har entreprenørskapsopplæring som satsingsområde, og satsingen skyldes blant annet fylkeskommunens nye rolle som regionale utviklingsaktør. UE har et utstrakt samarbeid med fylkeskommunene, og fylkeskommunene ønsker et økt fokus på entreprenørskap, men avventer nasjonale føringer.
- ✓ Skolene opplever at den nasjonale strategien på entreprenørskapsopplæring har gode mål, men så lenge entreprenørskap ikke er synliggjort i læreplaner oppleves satsingen

³ Det ble blant annet foretatt intervjuer med næringslivsrepresentanter, fylkesledere, skoleledere, lærere og elever i fire fylker, samt talspersoner for UEs sentrale medlemmer (daværende UFD, NHD og SND).

⁴ Dokumentstudier (stortingsmeldinger, -proposisjoner, regjeringserklæringer, fylkesplaner m.m.), spørreundersøkelser (fylkeskommuners opplæringsavdeling, fylkesmenns utdanningsavdeling og rektorer i casefylkene), samt intervjuer (UFD, utdanningsdirektoratet og utdanningsforbundet).

på lik linje som andre ”gode” tilbud som konkurrerer om å få innpass i undervisningen. Skolene ønsker gjerne et økt fokus på entreprenørskap, men også de avventer føringer (Frydenlund og Eide 2005).

Følgeevalueringen av 2005 besto av en større brukertilfredshetsundersøkelse blant deltakere (elever, lærere og mentorer) i UB i perioden 2004-05⁵. Evaluatør konkluderte med at:

- ✓ Elever og lærere er enige i elevenes nytte av å delta i UB: Deltakelse i UB gir økt etablererlyst, virker positivt inn på selvbilde og selvstendighet, og det er en metode som også er godt egnet for ”skoletrøtte”.
- ✓ Lærerne er svært fornøyde og mentorene fornøyde med UEs kompetanse i forhold til å bistå elever, lærere og mentorer i arbeidet med å øke elevers entreprenørskapskompetanse.
- ✓ Lærerne er fornøyde med UEs service og faglige veiledning, mens en del mentorer mener at de ikke får tilstrekkelig opplæring.
- ✓ Flertallet av elever, halvparten av mentorene og en del lærere mener det rom for forbedringer i forhold til informasjons- og læremateriell.
- ✓ En klar majoritet av elever, lærere og mentorer som har deltatt i UB mener at denne erfaringen både er lærerik og utfordrende og vil gjerne anbefale andre deltakelse i ungdomsbedrift (Frydenlund m.fl 2006).

⁵ I alt deltok 917 informanter og svarprosenten i studien var 37. Spørsmålene omhandlet temaer som UEs kompetanse sentralt og i fylkene, info- og læremateriellet, elevers nytte av å delta i ungdomsbedrift og hvorvidt man vil anbefale Ungt Entreprenørskap til andre elever, lærere og næringslivsfolk.

2 Konklusjoner fra følgeevalueringen

I 2002 utarbeidet UE et *Program for nyskaping og entreprenørskap i opplæring og utdanning i Norge*. UEs strategi for entreprenørskap i utdanningen virker innen tre prioriterte områder; en pedagogisk dimensjon, en regionalpolitisk dimensjon, og en næringspolitisk dimensjon. Programmets hovedmål var å bidra til utvikling av entreprenørskapskompetanse hos elever og ungdommer, og programmets mål er ellers formulert i flere delmål. Vi skal se nærmere på en del av disse målene, og gi en kort oppsummering/vurdering av programmets måloppnåelse.

2.1 Hovedmål: Utvikle ungdoms entreprenørskapskompetanse

Både elevene selv, lærerne og mentorene, er overbeviste om at ungdom som deltar i UEs konsepter har stor nytte av dette. Deltakelse i UB og andre av UEs konsepter oppleves som viktig, lærerikt, meningsfylt, og skaper gode læringsarenaer og arbeidsmiljø mellom elevene, samt mellom elev og lærer. Gjennom sitt arbeid bidrar UE til å utvikle et klima for nyskaping og entreprenørskap og stimulerer ungdommene til å få økt etablerlyst.

- De fleste elever og lærere er enige om at deltakelse i UB gir økt etablererlyst, og nesten 2 av 3 elever som har deltatt uttrykker et ønske om å starte egen bedrift.
- Majoriteten av elever og lærere er også enige i at UB er et godt alternativ for skoletrøtte, 8 av 10 lærere mener at deltakelse i UB virker positivt inn på elevens selvbylde og selvstendighet, mens 4 av 10 elever sier at de har fått mer selvtillit.
- 7 av 10 mentorer mener at UEs arbeid bidrar vesentlig til satsing på entreprenørskapskompetanse blant unge.
- Et klart flertall av de som har deltatt i UB mener at denne erfaringen både er lærerik og utfordrende og vil gjerne anbefale den videre: 8 av 10 lærere vil anbefale andre lærere til å jobbe med UB; 8 av 10 elever vil anbefale andre elever å delta i UB; og 7 av 10 mentorer vil oppfordre andre fra næringslivet til å inngå samarbeid med UB.

2.2 Delmål 1: Forankre og spre UEs konsepter og tiltak

Forankring og spredning av UEs konsepter har vært avgjørende for integrering og gjennomføring av entreprenørvirksomhet og opplæring i skolesystemet. UEs mål om å utvikle entreprenørskapskompetanse forutsetter en rekke tiltak, strategier og prosesser som inkluderer mange aktører: På nasjonalt nivå er Kunnskapsdepartementet, Nærings- og handelsdepartementet, Utdanningsdirektoratet, Utdanningsforbundet og arbeidslivsorganisasjonene sentrale; på regionalt nivå er fylkeskommune og fylkesmann sentrale; og på lokalt nivå er utdanningsinstitusjonene (v/skoleledelse, lærere og elever) og lokalt næringsliv (bedrifter, mentorer) viktige.

Vår vurdering er at UE har lyktes svært godt med å spre og forankre sine konsepter, og at UE nyter stor tillit blant nasjonale, regionale og lokale aktører.

- UEs målsetninger/strategier anerkjennes av viktige aktører på nasjonalt, regionalt og lokalt nivå.
- UE har en sterk posisjon i nyere nasjonale planer for økt satsing på entreprenørskap i utdanningen, men mangelen på nasjonale føringer i forhold til satsing på entreprenørskapsopplæring er en viktig flaskehals for spredning av UEs konsepter.
- UE står sterkt på regionalt nivå der organisasjonen er den ledende leverandøren av entreprenørskapsopplæring mot videregående skole.
- Skoler som velger å arbeide med entreprenørskapsopplæring benytter et mangfold av pedagogiske metoder.

Ungt Entreprenørskaps arbeid er fundert på nærings- og regional utvikling, samt en forståelse av læring og utvikling som tar utgangspunkt i pedagogen Deweys begrep om *å lære gjennom å gjøre*. UEs forståelse av entreprenørskap i utdanningen omfatter ikke bare formelle kunnskaper og ferdigheter, men også utvikling av personlige egenskaper og holdninger. Følgeevalueringen har vist at UEs strategi er anerkjent av alle viktige aktører på både nasjonalt, regionalt og lokalt plan. Aktørene opplever det positivt at UEs målsetninger er i samsvar med en bredere forståelse og anvendelse av begrepet entreprenørskap i utdanningen.

Med handlingsplanen *Se mulighetene og gjør noe med dem* (2003) fikk man en nasjonal strategi for entreprenørskap i utdanningen, og i dette arbeidet har Ungt Entreprenørskap fått en sentral plass. Samtidig, tross bred politisk enighet om viktigheten av entreprenørskap i utdanningen, er entreprenørskap i liten grad synliggjort i læreplaner, og det medfører at opplæring i entreprenørskap må konkurrere med andre gode tilbud om å få innpass i skolehverdagen. En viktig flaskehals for spredning og forankring av UEs konsepter er mangelen på føringer i forhold til satsing på entreprenørskapsopplæring, og det gjør at det blir opp til skoleledelsen ved de enkelte skoler i hvor stor grad man vil vektlegge entreprenørskap i utdanningen. For eksempel har Utdanningsdirektoratet ikke utarbeidet ”Rundskriv” med retningslinjer relatert til satsing på entreprenørskap i utdanningen, mens det er ulik praksis fra fylkesmann til fylkesmann i forhold til hvorvidt man oppfordrer kommunene til å ha entreprenørskap som tiltak i sine kvalitetsutviklingsplaner.

UEs betydning i anvendelsen og forankring av entreprenørskapsopplæring fremheves av både fylkeskommune og fylkesmann. Fylkeskommunene har entreprenørskapsopplæring som satsingsområde, men satsingen på entreprenørskapsopplæring varierer mellom fylkene. UE har et utstrakt samarbeid med fylkeskommunene, og organisasjonen er den ledende leverandør av entreprenørskapsopplæring mot videregående skole.

Videregående skoler bruker UB på ulikt vis - som valgfag, studieretningsfag eller tverrfaglig prosjekt - og mange skoler poengterte at UB er et optimalt verktøy i forhold til det å tilby differensiert undervisning. UB-konseptet er velutviklet, men det er fortsatt muligheter for forbedring: Blant UEs utfordringer kan man peke på det pågående arbeidet med å forankre UB-konseptet innen allmennfaglig studieretning, og å skape mer oppmerksomhet rundt de

pedagogiske grunnprinsippene som UB-metoden bygger på for å appellere til en videre krets av lærere og for å forbedre dagens opplæring.

2.3 Delmål 2: UE som brobygger mellom skole og næringsliv

Ungt Entreprenørskap satte seg som mål å utvikle metoder, materiell og nettverk som ivaretar og bygger bro mellom skole og lokalt næringsliv. Alt i alt har UE fungert godt i denne rollen, men igjen er det en del variasjon mellom fylker. Evaluator finner blant annet at samarbeidet mellom skole og bedrifter/mentorer fungerer bedre i fylker der det er etablert partnerskapsavtaler mellom UE og næringslivsaktører, enn i fylker uten slike avtaler.

Skoleledelsen og lærerne som jobber med tematikken oppfatter at UE er flinke til å markedsføre seg overfor skolene, og de oppfatter det også slik at UEs materiell og omfattende nettverk, virker godt. Representanter fra næringslivet er derimot ikke like godt fornøyde med den jobben UE gjør i forhold til markedsføringen opp mot dem, men de som har deltatt som mentorer er stort sett fornøyd med samarbeidet med skolen.

2.4 Delmål 3: Fremme entreprenørskap på alle nivå i skoleverket

Ungt Entreprenørskap har kommet i mål i forhold til målsettingen om å fremme entreprenørskap på alle nivå i skoleverket, men spredningen av UEs konsepter og konseptrelaterte tiltak varierer på ulike nivåer.

Flaggskipet til UE er ungdomsbedriftskonseptet (UB), og i løpet av følgeevalueringen økte antallet registrerte UB fra vel 800 årlig til 1850. UEs program hadde som målsetting å utvikle og implementere modeller og metoder innenfor entreprenørskap i utdanningen, som hvert år skal omfatte minst 20 prosent av et årskull i videregående skole. I 2005/06 deltok 11600 elever i videregående skole og med dette har man oppfylt denne målsettingen.

UE er fortsatt et stykke unna sine mål om å omfatte minst 20 prosent av et årskull elever i grunnskolen og minst 10 prosent av et årskull på høyskole og universitet. Satsingen på grunnskolen ble bevisst nedtonet i forhold til målet i programperioden fordi UE i programperioden fikk 10 millioner kroner mindre enn man søkte om.⁶ Fra høsten 2006 er imidlertid grunnskolearbeidet et av satsningsområdene til organisasjonen.

⁶ UE søkte om 42 millioner kroner og fikk 32 millioner i løpet av programperioden.

2.5 Delmål 4: Kvalifisere lærere og mentorer

For at UEs undervisningsopplegg skal fungere optimalt må både lærere og mentorer som skal delta i konseptene være kvalifiserte for arbeid med entreprenørskapsopplæring. I dette arbeidet spiller UEs fylkeskontorer en viktig rolle i forhold til å bistå lærere og mentorer med opplæring/veiledning, ta imot henvendelser, holde kurs/seminarer mm. I tillegg har UE sentralt utviklet informasjonsmateriell.

Vår vurdering er at UE i stor grad har lyktes med sitt arbeid i forhold lærerne, men ikke i like stor grad blant mentorene. Dette er ikke så rart siden UE særlig har fokusert på å bidra til å kvalifisere lærerne for arbeid med entreprenørskapsopplæring.

- 3 av 4 lærere mener at UE har god kompetanse i forhold til å bistå elever, lærere og mentorer i arbeidet med å øke elevens entreprenørkompetanse, 4 av 5 lærere og halvparten av mentorene er tilfredse med jobben som gjøres av UE i fylkene, 9 av 10 lærere er fornøyde med UEs service, og 7 av 10 er fornøyde med den faglige veiledningen.
- Mentorene er mer avmålte i sin bedømming. Halvparten av mentorene var ikke helt fornøyde med UEs fylkesnivå, og 1 av 3 mentorer mente blant annet at de ikke fikk tilstrekkelig opplæring.
- Over halvparten av ungdomsbedriftslærerne er godt fornøyde med UEs læremateriell i forhold til dets faglige og praktiske verdi, mens det tilsvarende tallet for elevene er i overkant av 40 prosent.

3 Oppsummering og videre forskning

Gjennom vår treårige følgeevaluering av UEs *Program for nyskaping og entreprenørskap i opplæring og utdanning* har vi belyst mange temaer og hatt et tusentalls respondenter som har sett programmet i lys av sin posisjon på lokalt, regionalt eller nasjonalt nivå. Dette har vært nødvendig, da målet om å utvikle ungdoms entreprenørskapskompetanse en rekke tiltak, strategier og prosesser inkluderer en rekke aktører.

I sluttnotatet har vi vist at Ungt Entreprenørskap har nådd, eller delvis nådd, de mål som var tiltenkt med sitt program for nyskaping og entreprenørskap. I løpet av få år har Ungt Entreprenørskap utviklet mange nye konsepter og samtidig hatt en voldsom økning i antallet deltakere på ulike nivå i skolesystemet. Det at organisasjonen for å drive programarbeidet allerede var etablert har vært viktig for at man lyktes godt, men samtidig må det også tilskrives en lærings- og endringsvillig organisasjon med fokus på utviklingsarbeid som har skapt det innholdet som kreves for å nå målsettingene.

Alle resultatmålene UE la opp til i sin programbeskrivelse er man nødvendigvis ikke kommet i mål med. Grunnskolesatsingen ble for eksempel lagt noe på vent, mens en del av fylkeskommuner og skoleledelser er avventende i forhold til satsingen på entreprenørskap. Slike forhold har blant annet med at UE fikk mindre penger i programperioden enn de søkte om, mens fylkeskommuner og skoleledelse gjerne ønsker seg klarere sentrale føringer i forhold til arbeidet med entreprenørskapsopplæring. Fremover vil det bli viktig å jobbe enda mer i forhold til å markedsføre organisasjonen mot lokalt næringsliv og kvalifisere mentorer for arbeid med entreprenørskapsopplæring.

I forhold til videre entreprenørskapssatsing har UE alle forutsetninger til å lykkes. Evalueringen viser at blant eierne nyter UE stor tillit på nasjonalt, regionalt og lokalt nivå, og deltakerne (elever, lærere, mentorer) vil gjerne anbefale deltakelse i konseptene til andre. Internasjonalt har UE en sterk posisjon i organisasjonen Junior Achievement/ Young Enterprise Europe der andre lands organisasjoner har stor interesse av å lære om erfaringene fra det norske arbeidet med entreprenørskapsopplæring.

2005/2006 markerte slutten på en fireårig programperiode der Ungt Entreprenørskap kom svært langt på vei i forhold til å nå svært ambisiøse mål. Årskiftet markerte også overgangen til en ny programperiode der UEs satsing er enda sterkere, målene er enda mer ambisiøse, og der offentlige myndigheter varsler et enda større fokus på entreprenørskapsopplæring.

Ettersom etableringen av en entreprenørskapskultur er ansett som vesentlig i utviklingsstrategier som legges til grunn i forhold til fremtidig økonomisk vekst både fra nasjonalt og internasjonalt hold, er også forskning på entreprenørskap blant unge stadig mer aktuelt. I forhold til den norske satsingen på entreprenørskapsopplæring er det en rekke tema som er interessante. Et tema er å dokumentere virkninger av entreprenørskapskonseptene i forhold til nærings- og regional

utvikling, for eksempel knyttet til etablererfrekvens blant deltakere og bedriftenes overlevelsesrate. Et annet tema er entreprenørskap blant unge sett i forhold til skolens (pedagogiske) utvikling, for eksempel vurderinger av hvilke tiltak som bør benyttes for å få opp omfanget og kompetansen av entreprenørskapsopplæringen i skolen.

I 2005 innledet Østlandsforskning, Trøndelag forskning og utvikling AS og Nordlandsforskning et forskningssamarbeid gjennom nettverket EURUNS (Entreprenørskap blant Unge sett i forhold til Regional Utvikling, Næringsliv og Skole). Nettverket er støttet av Norges Forskningsråd og skal bidra til å bygge opp et nasjonalt kunnskapsmiljø på feltet. Det er også et mål å systematisere forskning og legge til rette for formidling av forskningsresultater til ulike målgrupper. Dette er blant annet gjort gjennom å opprette en egen hjemmeside på nettet; www.observe.net/euruns/ EURUNS-nettverket har til enhver tid flere prosjekter og prosjektideer på gang. I løpet av 2007 ønsker vi å komme i gang med en komparativ studie basert på casestudier i hver av de tre fylkeskommunene instituttene er hjemmehørende i, hvor fokus er på elevenes læringsstrategier og læringsutbytte gjennom deltakelse i elev- eller ungdomsbedrifter.

Litteratur

Clemet, K., Solberg, E. og Gabrielsen, A. (2004): *Se mulighetene og gjør noe med dem.*
Tilgjengelig på: http://odin.dep.no/filarkiv/209235/Se_mulighetene.pdf

Frydenlund, S., Eide, T.H. og Johansen, V. (2006): *Følgforskning av Ungt Entreprenørskaps program: "Program for nyskaping og entreprenørskap i opplæring og utdanning i Norge"(2001-2005). Underveisnotat 3. års følgeevaluering. ØF-notat 2006/07.*
Tilgjengelig på: <http://www.ostforsk.no/notater/pdf/072006.pdf>

Frydenlund, S. og Eide, T.H. (2005): *Ungt Entreprenørskap: "Program for nyskaping og entreprenørskap i opplæring og utdanning i Norge" (2001-2005). Følgeevaluering 2004: hvordan skolens eiere legger til rette for entreprenørskapsopplæring. ØF-notat 2005/04.*
Tilgjengelig på: <http://www.ostforsk.no/notater/pdf/042005.pdf>

Frydenlund, S. og Eide, T.H. (2004): *Ungt Entreprenørskap: "Program for nyskaping og entreprenørskap i opplæring og utdanning i Norge" (2001-2005). Følgeevaluering 2003 med fokus på oppstart utfordringer. ØF-notat 2004/15. Tilgjengelig på:*
<http://www.ostforsk.no/notater/pdf/152004.pdf>

Ungt Entreprenørskap (2002): *Programbeskrivelse. Program for nyskaping og entreprenørskap i opplæring og utdanning i Norge.*

Entreprenørskapsopplæring i skolen

Hovedkonklusjoner fra 3-års følgeforskning av

Ungt Entreprenørskaps program:

”Program for nyskaping og entreprenørskap i opplæring og utdanning i Norge” (2001-2005).

Ungt Entreprenørskap sitt ”Program for nyskaping og entreprenørskap i opplæring og utdanning i Norge” (2001-2005) hadde som hensikt å bidra til utvikling av entreprenørskapskompetanse hos elever og ungdommer. Østlandsforskning har i perioden 2003-05 foretatt en følgeevaluering av programmet. I dette korte notatet oppsummerer vi hovedfunnene fra evalueringen.

Tidligere er det skrevet en serie på tre notater. Det første notatet baserte seg på studiene som ble foretatt i 2003 og hadde fokus på oppstartsutfordringer relatert til å få ungdomsbedriftsmetoden etablert (ØF-notat 15/2004). Det andre notatet baserte seg på forskningen i 2004 og her diskuterte vi hvordan skolens eiere la til rette for entreprenørskapsopplæring og for utvikling av UEs konsepter (ØF-notat 04/2005). Det tredje notatet omfatter en undersøkelse av brukertilfredsheten blant 917 elever, lærere og mentorer (ØF-notat 07/2006).

ØF-notat nr.: 13/2006

ISSN nr.: 0808-4653